339276 - Bir Tasarım İşi Üzerinde Anlaşma Sağladı Ve Parayı Aldı Ancak Projeyi Gerçekleştirmedi. Ortakları İse Bu Paranın Sorumluluğunu Kendisiyle Paylaşmayı Reddediyor."

Soru

Ben, elektronik tasarım alanında çalışan bir gencim. Yıllar önce bir müşteri bana gelerek özel bir tasarım istedi. Bu tasarım elimde mevcut değildi. Bunun üzerine ortaklarımdan biri bana, bu tasarıma benzer bir örneği temin edebileceğini söyledi. Bu güvenceye dayanarak müşteriden 500 dolar tasarım ücreti aldım.

Ancak aradan zaman geçmesine rağmen ortağım bu tasarımı temin etmedi. Üstelik aldığımız bu para, biz üç ortak arasında harcandı. Daha sonra bazı anlaşmazlıklar meydana geldi ve şirket dağıldı. Şimdi müşteri, benden 500 dolarını geri istiyor. Eski ortaklarımla görüştüğümde ise, parayı geri vermeye yanaşmadılar. “Sen tasarımdan sorumluydun” diyerek işin içinden sıyrılmaya çalıştılar. Hâlbuki ben, onlardan örnek tasarımı getireceklerine dair güvence aldıktan sonra bu işi kabul etmiştim. Fakat bunu umursamadılar.

Şimdi bana düşen hüküm nedir? Paranın tamamını ben mi ödemeliyim, yoksa üçte birini mi? Şunu da belirteyim ki, müşteri diğer ortaklarımı tanımıyor.

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

İslam fıkhında, emek ve beden gücüne dayalı ortaklık caizdir ve bu tür ortaklığa fıkıh literatüründe "şirketü’l-ebdân" denir. Bu tür ortaklıklarda, her bir ortak diğer ortakların hem vekilidir hem de kazançta ve zararda ortağıdır.

“Keşşâfu’l-Kınâ” adlı fıkıh eserinde şöyle geçer (3/527):

“Şirketü’l- ebdân: Beden gücüyle yapılan bir ortaklıktır. Yani ortaklar, emeklerini ortaya koyarak kazanç elde ederler. Bu iki şekilde olabilir:

1. Ortaklardan ikisi ya da daha fazlası, iş gücüyle yapacakları bir işi birlikte üstlenirler. Bu ortaklık sahihtir, hatta meslekleri farklı olsa bile —mesela biri demirci, biri marangoz, biri terzi olsa da— yine geçerlidir. Çünkü helal kazançta ortaklık yapılmaktadır.
2. Ortaklardan biri bir işi üstlenir, fakat bu işi birlikte yürütürler. Bu durumda hepsi o işle sorumlu olur. İşin yapılması hepsine birlikte vacip olur. Zira bu ortaklık, her birinin diğeri adına kefil olması üzerine kuruludur.

Ayrıca devamında denir ki:

“İçlerinden biri işi bilmiyorsa bile, ortaklığın gereği olarak kendisinin yerine o işi yapabilecek birini koymakla mükelleftir. Her ortak, diğerinin vekili sayıldığından, müşteri ücretini herhangi bir ortağa verebilir. Bu ücret birinin elinde kusur olmaksızın telef olsa bile, hepsi birlikte sorumlu olur. Çünkü her ortak ücret istemede veya teslim almada diğer ortakların vekili hükmündedir”

Buna göre:
İşi yalnızca sen almış olsan bile, ortaklık devam ettiği sürece, hepiniz birlikte bu işi yapmakla yükümlüsünüz. Eğer iş yapılmadan ücret harcanmışsa ve bu harcama kusur olmaksızın gerçekleşmişse dahi, aldığınız bu meblağdan hepiniz birlikte mesulsünüz. Dolayısıyla tasarımın yapılmaması sebebiyle, müşteriye bu paranın iadesi gerekir.

Müşteri yalnızca seni tanıyor ve diğer ortakların varlığından haberdar değilse, hukuken senden talep etme hakkı vardır. Sen de parayı ona geri vermek zorundasın. Ancak bu durumda, o paranın ortaklar arasında harcandığını ispat ederek, onlara rücu edebilir, yani hisselerine düşeni geri isteyebilirsin.

Ortaklarının, “Sen tasarımdan sorumluydun” diyerek parayı ödemekten kaçınmaları geçerli bir mazeret değildir. Çünkü ortaklık akdinin doğası gereği, bir iş ortaklardan biri tarafından kabul edilse bile, uygulama ve kazanç hepinizin ortak sorumluluğudur. Kaldı ki, alınan para da hepinizin menfaatine harcanmıştır.

En doğrusunu Allah bilir.